

KÖZOKTATÁS

A KÁRPÁTALJAI MAGYAR PEDAGÓGUSSZÖVETSÉG LAPJA

XXVII. ÉVFOLYAM, 2023/1. SZÁM

**OROSZ ILDIKÓ EL NEM HANGZOTT BESZÉDE
VOLODIMIR ZELENZSKIJ SZÁMÁRA**

OROSZ ILDIKÓ EL NEM HANGZOTT BESZÉDE VOLODIMIR ZELENZSKIJ SZÁMÁRA

Beregszászba látogatott augusztus 2-án Volodimir Zelenszkij ukrán elnök, ahol a kárpátaljai magyar kisebbség képviselőivel is találkozott, többek között Orosz Ildikóval, a Rákóczi-főiskola elnökével. A rövid találkozó során az intézmény elnök asszonya nem kapott szót, azonban sikerült átadnia az elnök úr számára a beszéde írott változatát és egy, a kisebbség helyzetéről szóló tanulmányt.

(Folytatás a 4. oldalon)

ZÁRÓKONCERTEK ÉS ÜNNEPI MEGEMLEKEZÉSEK A TULIPÁN TANODA MAGYAR NÉPMŰVÉSZETI ISKOLÁBAN

A Tulipán Tanoda Magyar Népművészeti Iskola 10 fő helyszínen – Beregszászban, Csepében, Tiszapéterfalván, Kiscejőcön, Nagyberegen, Nagydobronyban, Nagyszőlősen, Rahón, Técsőn, Ungváron – valósította meg zárókoncertjét és ünnepi megemlékezését június 4-én, a nemzeti összetartozás napján. Az összetartozás táncát közel 2 000 gyermek táncolta el.

(Folytatás a 37. oldalon)

KRÓNIKA

P. Frangepán Katalin Gimnázium Elemi Iskola és Óvoda nyílt Királyházán

(3. oldal)

***

ANYANYELV ÉS OKTATÁS

Elhalasztották a nemzeti kisebbségi iskolák ukrán nyelvre történő átállítását

(6. oldal)

Diplomaátadó ünnepséget tartottak a Rákóczi-főiskolán

(8. oldal)

***

TERMÉSZETVÉDELEM

A Fekete- és a Gyulai-hegy Botanikai Védett területek

(12-14. oldal)

***

KUTATÁS

Tanulói létszámok alakulása Kárpátalján a háború után

(28-30. oldal)

***

PEDAGÓGUSPORTRÉ

„Lelkiismeretesen és odaadóan tanítani” – ez a legfontosabb. Bemutatjuk Kopasz Vivien-Kittit, a Forgolányi Általános Iskola alsóstanárát, a Tulipán Tanoda Magyar Népművészeti Iskola néptánc- és népi játékok oktatóját

(31. oldal)

***

NYÁRI PROGRAMJAINK

Idén is megrendezésre került a Kárpátaljai Nyári Kölcsey Pedagógusakadémia

(32. oldal)

***

ISKOLAI VIZIT

Beregszászi Kossuth Lajos Líceum – 120 éve a magyar nyelvű oktatás szolgálatában

(43-44. oldal)

A Természetvédelem c. rovatban szeretnénk röviden bemutatni Kárpátalja főbb természeti értékeit. Cikksorozatunkban áttekintjük, milyen rendszer szerint csoportosítjuk Ukrajnában a természetvédelmi területeket, Kárpátalján milyen államilag elismert védett területek találhatóak. Bemutatjuk a Vörös Könyvet és a benne szereplő érték-kategóriákat, továbbá betekintést nyerhetünk a Botanikus kertek világába.

Ukrajnai védett területek csoportosítása

A Fekete – és a Gyulai – hegy Botanikai Védett területek

Kárpátalját nem csak turisztikai látványosságai miatt érdemes meglátogatni, hanem mert területén több országos jelentőségű természetvédelmi terület található meg.

Mielőtt tovább haladnánk, tekintsünk át, néhány alapvető információt a védett területekről, a védett területek rendszeréről Ukrajnában.

Ukrajnában többek között Ukrajna természetvédelmi alapja (Основа природоохорони України), Ukrajna természetvédelme fejlődésének tervezete (Плани розвитку природоохорони України) stb. dokumentumok rögzítik a természetvédelmi alaphoz tartozó területek csoportosítását, jellemzik azok szociális, gazdasági, ökológiai jelentőségét. Ukrajnában az alábbi csoportosítás szerint történik a védett területek osztályozása:

- Természetvédelmi terület (Природні заповідники),
- Bioszféra-rezervátum (Біосферні заповідники),
- Nemzeti park (Національні природні парки),
- Regionális tájvédelmi körzet (Регіональні ландшафтні парки),
- Rezervátumok (Заказники),
- Természeti emlékek (Пам'ятки природи),
- Védett területek (Заповідні урочища).
- Mesterségesen létrehozott védett területek:
- Botanikus kert (Ботанічні сади),
- Dendrológiai park (Дендрологічні парки),
- Zoológiai park (Зоологічні парки),
- Természeti emlék (Пам'ятки природи),
- Kert- és parképítészeti emlék (Парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва).

A legmagasabb szintűnek a természetvédelmi területeket (природні заповідники) tekintjük, ám ilyen Kárpátalján nincs, legközelebb hozzánk Ivano – Frankivszk megyében található a Gorgánok Természetvédelmi Terület (Природний заповідник “Торгани”).

Ezután következnek a bioszféra-rezervátumok (Біосферні заповідники). Ukrajnában 8 bioszféra rezervátum található:

1. Fekete tengeri Bioszféra Rezervátum (Чорноморський біосферний заповідник) - a Fekete-tenger északi partján, Herszon városától 45 km-re délnyugatra található. A terület sekély parti, torkolati és belvízi vizes élőhelyeket, valamint mocsarokat, sekély parti öblöket, , halofiton tengerparti sztyeppéket és erdőssztyeppéket képvisel.

2. Aszkanyija – Nova Bioszféra Rezervátum («Асканія-Нова» біосферний заповідник) - a Fekete-tenger déli sztyepp biogeográfiai tartományának képviselője. Ezen a területen belül a festucás és stípás (csenkeszes - árvalányhajas) sztyeppék ökoszisztémáját szigetként őrizték meg az egyébként intenzív földhasználati gyakorlatot folytató Dnyeper-Molocsna síkságon (Дніпровсько – Молочанська низовина).

3. Duna Delta Bioszféra Rezervátum (Дельта Дунаю біосферний заповідник) – Ukrajna és Románia területein húzódik. Számtalan tó, csatorna és sziget alkotja egy 2860 km

hosszú folyón. A Duna-delta a legnagyobb európai vizes élőhely, és egyben Európa legnagyobb víztisztító rendszerét alkotja.

4. Keleti Kárpátok Bioszféra Rezervátum (Східно Карпатський біосферний заповідник) – Közép-Európában található, határokon átnyúló hegyvidéki rezervátum, amely a biológiai sokféleség megőrzése szempontjából jelentős értékű területeket foglal magában. A terület a Keleti-Kárpátok nyugati peremét öleli fel, amely Lengyelországon, Szlovákián és Ukrajnán keresztül húzódik. A rezervátum európai hegyvidéki területei azon kevesek közé tartoznak, amelyek jól megőrzött őshonos növény- és állatvilággal rendelkeznek

5. Nyugat – Polisszja Bioszféra Rezervátum (Західне Полісся біосферний заповідник) - Ez a határokon (Fehéroroszország, Lengyelország, Ukrajna) átnyúló bioszféra-rezervátum a Közép-európai biogeográfiai régióban található, és boreális túlevelű erdők és mérsékelt övi lombhullató erdők jellemzik.

6. Desznai Bioszféra Rezervátum (Деснянський біосферний заповідник) - a Deszna folyó (középső folyásánál, a Kelet - polisszjai régióban található, és a Polisszja-alföld keleti részének alapvető tájtipusait mutatja be: folyók, tavak, árterek, lápok, átmeneti mocsarak, lápok, valódi, tözeges és mocsaras gyepek.

7. Roztoccsja bioszféra-rezervátum („Розточчя” біосферний заповідник) - fz UNESCO világörökségi listáján szereplő Lviv (Ukrajna) és Zamość (Lengyelország) városok közvetlen szomszédságában található. Az ukrajnai Roztoccsja nevű részt 2011-ben bioszféra-rezervátummá nyilvánították.

8. A Kárpáti Bioszféra Rezervátum, Ukrajna egyik legrégebbi természetvédelmi területe, az UNESCO Bioszféra Rezervátum Hálózatának tagja. 1985 hozták létre, mint természetvédelmi terület az egyedülálló vadon élő területek megőrzése és helyreállítása, valamint a ritka növény- és állatfajok védelme érdekében. Az adminisztratív központja Rahóban található.

Kárpátalján 2020-ban 469 objektum állt természetvédelmi oltalom alatt. Ezek összterülete közel 193 ezer hektár (1930 km²), amely a megye területének (12 800 km²) 15,1%-át teszi ki. (KOLOZSVÁRI et al. 2020). Ahogy fentebb említettük Kárpátalján 1 bioszféra-rezervátum (Kárpáti Bioszféra-rezervátum Карпатський біосферний заповідник) található. Ezen kívül még 3 nemzeti park (Ungi Nemzeti Park Ужанський національний природний парк, Szinyeviri Nemzeti Park Національний природний парк “Синевир”, Elvarázolt vidék Nemzeti Park Національний природний парк “Зачарований край”), 19 rezervátum (pl.: a Nagydobronyi Vadvédelmi Rezervátum Великодобронський Общезоологічний заказник), 9 természeti emlék (pl.: Atak Természeti Emlék Урочище “Атак”), 1 botanikus kert (Ungvári Nemzeti Egyetem botanikus kertje Ботанічний сад Ужгородського державного університету)és 1 kert- és parképítészeti emlék (Kárpáti szanatórium „Парк санаторію „Карпати”).

Ahogy fentebb említettük Kárpátalján egy Bioszféra Rezervátum található, ami több egységből áll, melyek:

Csornohorai Természetvédelmi Terület (Чорногірський заповідний масив)

Szvidoveci Természetvédelmi Terület (Свидовецький заповідний масив)

Máramarosi Természetvédelmi Terület (Марамороський заповідний масив)

Kuziji Természetvédelmi Terület (Кузійський заповідний масив)

Ugoljszko–Sirokoluzsanzski Természetvédelmi Terület (Угольсько-Широколужанський заповідний масив)

Nárciszok-völgye Természetvédelmi Terület (Заповідний масив «Долина нарцисів»)

Fekete-hegy Botanikai Rezervátum (Ботанічний заказник «Чорна Гора»)

Gyulai-hegy Botanikai Rezervátum (Ботанічний заказник «Юлівська Гора»)

A Kárpáti Bioszféra Rezervátum egységei közül elsőként azt a két védett területet szeretnénk bemutatni amelyek a beregszászi járás területén helyezkednek el - a Fekete – és Gyulai hegy Botanikai Rezervátumok.

A Fekete - hegy Botanikai Védett terület a Beregszászi járásban, Nagyszőlős és Alsóveresmart között terül el. A hegység 1997 óta a Kárpátok Bioszféra Rezervátum része.

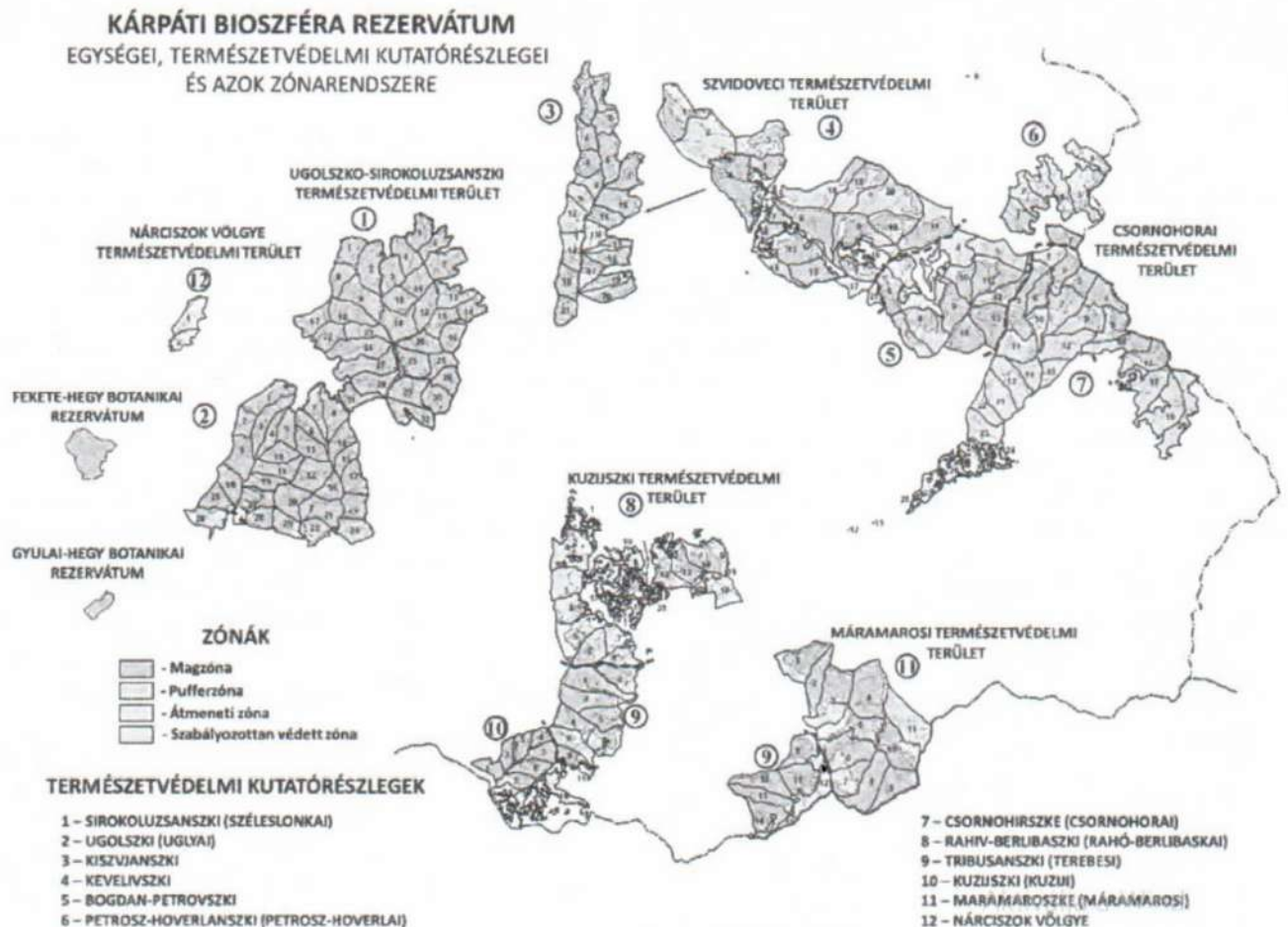
A természetet kedvelő, a geológia és a botanika iránt nem közömbös természetjárók sok érdekességet találnak itt. Nem

véletlenül hozták létre a védett területet, a rezervátumban valóban sok a védendő. Mielőtt ellátogatnánk a Fekete – hegyre, ajánlatos egy kicsit felkészülni és elolvasni a kapcsolódó cikkeket - legalábbis azért, hogy könnyebben eligazodjunk a helyszínen és értékelni tudjuk a látottakat.

A rezervátum területe mintegy 800 hektár. A hegy magassága 565 méter. A rezervátum mintegy 400 magasabb rendű növényfajnak ad otthont.

A hegy nevének eredetéről sok legenda kering. Történt egyszer, hogy egy gazdag földesúr messzi földről a Kárpátokba érkezett. Megparancsolta a szolgáltnak, hogy építsenek neki egy kastélyt, mert nagyon megtetszett neki a hely gazdagsága. Épült a kastély, melynek köveit frissen oltott mésszel itatták át, hogy szebb és tartósabb legyen. A földesúrnak mindene megvolt, csak a szerelem kerülte el. Azt parancsolta a szolgáltnak hozzá él a környék legszebb fiatal lányát. Így is történt, elvitték elébe Olenkát, aki valóban gyönyörű volt, viszont nem akart hozzá menni az öreg földesúrhoz. Az apja, hogy kiszabadítsa Olenkát a környező falvak népével a kastély ellen indult. Mivel a földesúr nem számított, hogy bárki is megmerné támadni, a nép könnyen átjutott a várfalon. Mindent és mindenkit porig égettek. A füst és az emberek vére az egész kastélyt és területét feketére festette.

A Fekete – hegy az úgynevezett „szigethegyek” egyike - azaz nem része egyetlen hegyvonulatnak vagy hegygerincnek sem. A hegyet három oldalról sík terep veszi körül, és csak északon látható dombos kiemelkedés. A rezervátum mellett folyik a Tisza folyó, és körülötte sok helyen festői sziklaszirtek

A Fekete – és a Gyulai – hegy Botanikai Védett területek elhelyezkedése

Forrás: Kolozsvári et. al. 2020

alakultak ki. Jelentős területek találhatóak itt a híres bükkösökből álló erdőkben - olyan reliktum területekből, amelyek mind Ukránban, mind Európában védett természeti értékek, amelyek az emberi történelem régmúlt időiről hordoznak információkat.

A rezervátum számos érdekes növényfajnak ad otthont. A növényvilág gazdagsága leginkább a hegy tetején, a sziklás lejtőkön látható. Különösen tölgy- és bükkerdők találhatóak itt - ezek főként a hegy északi lejtőjén nőnek. A rezervátumnak azon a részén, ahol andezitsziklák kerülnek a felszínre, elterjedt a virágos kőris (*Fraxinus ornus*). Az állomány nagyobb területet foglal el, ez egy ritka reliktum faj, amely csak itt maradt fenn egész Ukránban.

Virágos kőris (*Fraxinus ornus*)
(Forrás: [google.com](https://www.google.com))

A cserjék között például olyan melegkedvelő növényfajokat láthatunk, mint a fagyal (*Ligustrum vulgare*), közönséges kecskerágó (*Euonymus europaeus*), egybibés galagonya (*Crataegus monogyna*), húsos som (*Cornus mas*).

A déli lejtőkön sztyeppe, sziklás és mediterrán növények különösen érdekesek lehetnek a rezervátum látogatói számára. Olyan fajokat találhatunk, mint a csepleszmegegy (*Prunus fruticosa*). Vagy a varjútövis (*Rhamnus cathartica*) bokor melynek ágai tüskében végződnek.

A Gyulai - hegy a Kárpátok legkisebb masszívuma, amely a Tisza folyó völgyében, a Gutini masszívum délnyugati kitüremkedésein (a Vihorlát - Gutini gerinc része) helyezkedik el, és keletről a román államhatár határolja. A rezervátum

A cser-, a kocsánytalan- és a kocsányos tölgy termésének összehasonlítása

Forrás: [google.com](https://www.google.com)

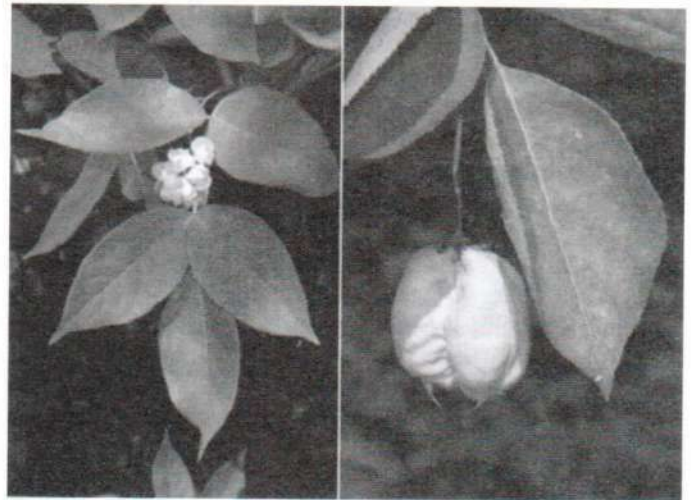
területe 176 hektár. A terület 1997-ben lett a Kárpáti Bioszféra Rezervátum része.

Az ukrán Kárpátok legmelegebb éghajlatú területén való elhelyezkedés jelentős szerepet játszott a növénytakaró kialakulásában.

Elterjedtek a tölgyesek, melyekben dominál a kocsánytalan tölgy (*Quercus petraea*), valamint a tölgy- és bükkerdők, melyekben a *Quercus dalechampii* nagy számban jelenik meg.

Ukránban is egyedülálló ezüsthárs (*Tilia argentea*) asszociációk is megtalálhatóak a védett területen. A rezervátum a cser-tölgy (*Quercus cerris*) egyetlen természetes élőhelye Ukránban.

Honos a területen a hólyagfa (*Staphylea pinnata*).

Hólyagfa (*Staphylea pinnata*)
Forrás: [google.com](https://www.google.com)

Számos népi neve mutatja ismertségét: Apácabokor, fattyú pisztácfa, pikkantó, rózsás ászorufajtó, szerecsendió, hólyagmogyoró. Angol neve is erre utal: bladdernut, azaz hólyagdíó. A németek Gemeine Pimperness-nak, azaz pattanódiónak nevezik.

Virágai rózsás- sárgásfehér színűek, illatosak. Termései a kétrekeszű, „felfuvalkodott” hólyagos tokban fejlődnek.

Elnevezései a termés formájára utalnak, melyek mintha a mogyoró és a gesztenye közti átmeneti alakok lennének. Sajátos hasznosítása is ismert, kemény, fényes, világosbarna, borsónagyságú magvaiból nyakláncot, karkötőt, olvasót (imafűzér) készítenek.

Mind az érdekes legendák, gyönyörű tájak és nem utolsósorban értékes növény fajok miatt is érdemes meglátogatni, információt gyűjteni Kárpátalja védett területéről.

Molnár Krisztina, Kázmér Éva

II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola

FELHASZNÁLT FORRÁSOK:

Kohut Erzsébet (2013): Természetvédelem (*Oktatási segédanyag*)

Kolozsvári István, Hadnagy István, Csoma Zoltán és Kohut Erzsébet (2020): Módszertani kézikönyv kárpátaljai Környezettudományi terepgyakorlatokhoz, II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, „RIK-U” Kft., ISBN 978-617-7868-38-4

Маляк П. О., Шищенко П. Г. Природно-заповідний фонд України. Біосферні заповідники (https://eduknigi.com/geo_view.php?id=174)

<https://en.unesco.org/biosphere/eu-na>

<https://ecozakarpat.gov.ua>

<https://www.kolyba.org.ua/biblioteka/legendi-zakarpatija/221-legendi-da-pro-chornu-goru>

földrajz-, biológia-, matematika-, fizika-, és magyar nyelv szak-
tanteremünk is, amelyek egyben osztályoknak is helyt adnak.

– *Hogyan befolyásolták az áramkimaradások és a légiri-
adók az oktatási folyamatot?*

– Rendelkezünk óvóhellyel, és generátorokkal is felszerel-
keztünk, így tudunk alkalmazkodni az említett helyzetekhez.
Ezen kívül saját, iskolai Classroom rendszerünk is van, ha
esetleg távoktatásra kerülne sor.

– *Végezetül még az érdekelne, hogy mi az iskola mottója?*

– „Kárpátalján az oktatás és a nevelés szolgálatában, a
felnövekvő nemzedékért”.

Kopasz Gyula

– Diákjaink idén is eredményesen képviselték iskolánkat
a kistérségi és a KMPSZ vetélkedőkön egyaránt, továbbá
nemzetközi versenyeken is részt vettek. A kistérség iskolái
közül az egyik legeredményesebbek voltunk az elmúlt tan-
évben is, rengeteg dobogós helyezést gyűjtve történelemből,
ukrán nyelvből és irodalomból, illetve matematikából, annak
ellenére, hogy a versenyfeladatok nem voltak lefordítva
magyar nyelvre.

– *Vannak-e órán kívüli foglalkozások az intézményben?*

– Rengeteg tanulmányi kirándulást, osztályon kívüli fog-
lalkozást szervezünk diákjainknak, a Nagyberegi Tájháztól
a Hoverlágig. Nagy hangsúlyt fektetünk az NMT-re való fel-
készülésre, de emellett a tanulóknak van lehetőségük torna,
néptánc, vagy Dzsura (katonai-hazafias játék) szakkörökre is
beiratkozniuk. Kötelességemnek, céloknak tekintem, hogy
ápoljuk nemzeti hagyományainkat, ezért együttműködünk a
Sodró együttesel, akik táncházakat tartanak nálunk, továbbá
fellépnek a szüreti- és farsangi ünnepeinken.

– *Hány személyt foglalkoztat jelenleg az iskola?*

– Jelenleg 43 pedagógus és 16 technikai dolgozó alkotja
kollektívánkat. Különösen büszke vagyok arra, hogy a Drá-
vai-ösztöndíjban négy kollégánk részesült az utóbbi tíz évben,
amely a legmagasabb szakmai elismerés városunkban.

– *A háború hatással volt a kollektíva létszámának alaku-
lására?*

– Néhány kollégánk sajnos arra kényszerült, hogy kiván-
doroljon külföldre, de sikerült pótolnunk őket, így nem szen-
vedünk tanárihiányban.

– *Milyen az iskola, ezen belül a tanterem felszereltsége,
vannak-e szaktantermek?*

– Két tornateremmel, két informatikateremmel, két ukrán
kabinettel, kémia szaktanteremmel rendelkezünk, de van

KÖZOKTATÁS

A Kárpátaljai Magyar Pedagógusszövetség lapja

Főszerkesztő: Kopasz Gyula

A szerkesztőbizottság: Orosz Ildikó (elnök),
Bak Éva, Benedek Imre, Dobsa Aranka,
Nagy Sándor, Szilágyi Lajos

Tördelőszerkesztő: Fábán Zoltán
Olvasószerkesztő: Orbán Gyula

**Kiadja a KMPSZ megbízásából
a Kálvin Nyomda (90202 Beregszász, Kossuth tér 4.)**

Felelős kiadó: Orosz Ildikó

Lapengedély száma: 3T №64, **Példányszám:** 2000

Levelezési cím: 90202 Beregszász,
O. Kobiljanszka u. 17. **Tel.:** (+380-31-41)-2-37-47
web: www.kmpsz.uz.ua **e-mail:** info@kmpsz.uz.ua

Megjelenik a BETHLEN GÁBOR ALAP TÁMOGATÁSÁVAL

KÉSZULT A MAGYAR KORMÁNY
TÁMOGATÁSÁVAL

MINISZTERELNÖKSÉG
NEMZETPOLITIKAI ÁLLAMTITKÁRSÁG

BETHLEN GÁBOR
ALAP

A szerkesztőség nem felelősen ért egyet a lapban megjelenő szerzői
véleményekkel. A publikációkban közölt tényekért minden esetben a
szerző viseli a felelősséget. A beérkező kéziratok közlésének és szer-
kesztésének jogát fenntartjuk, visszaküldésüket nem vállaljuk.

Освіта (на угорській мові)

Засновник і видавець: Закарпатське угорськомовне
педагогічне товариство

Реєстраційне свідоцтво: 3Т №64 від 20.03.1995.

Віддруковано: П.п. Лац Чілла Степанівна
М. Берегово, пл. Кошшута 4. Тираж: 2000